

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{10}{4}$ = Április' 10-dikén

1830

A M u s i k a

Árkádia - Tartomány' Lakossai eleintén a' legvadabb, igazi vitésségre, 's több effélékre, legalkalmatlanabb emberekből állottak, mely állapotjokban, a' hely' kedvetlen és szomorú fekvésének, a' levegő' hidegségének, vastagságának, és nehétségének is, nagy mértékben bé kellett hatni. Illyen nyomorúlt állapotjában, azt a' kemény törvényt hozza magának, hogy "minden Ifjú, 50 esztendőskoráig, tartozzék a' musikát és éneket tanulni"; mellyet, még a' jóltudásnak színe alatt se légyen szabad félbe-szakasztani: külömben, megvettetés és gyalázat kövesse a' nem-tselekedőt; ha szintén annak, más tekintetekben, a' legnagyobb érdemei volnának is. Mi lessz belőlle? Az, hogy ez a' vad nép, ezen jóltévő mennyei tudománybanvaló tökéletesedés által, a' Philosophiának, és más tudományoknak bé folyássok és segítséggek nélkül, egészen újjá születik; vad humorja és hajlandóságai egészen megszelídülnek; egymást szerető, rendtartó, könyörületes, és igazi vitéz lészen: 's így, ezen, medvékhez hasonló tartomány, a' legbóldogabb, vidámabb és vitézebb szabad társasággá (Republicává) változik által, melyhez hasonló, mindez ideig, még,

soha-sem vala a' föld' színén. (Tsupán ebben az egyben láttjuk a' Plátó' képzelt Republicáját megtestesülve vagy megszemélyesedve). A' körülötte lévő Tartományok, a' jóltévő musikát megvetvén, és nem híven, mint Plátó, hogy az minden más tudományokat magában foglal, szüntelen tartó külső és belső zivakodásokkal, pusztító háborúkkal 'sat. küszködtek.

A' Cynéthé-béliek, kik Arkádiának legvadabb részét lakták, és így, legnagyobb szükséggek volt a' musikára, megvetteték azt; mely miatt a' legnagyobb rendtelenség, vissza-vonás, vadság, és szüntelen tartó háború harapódzott-el közöttök, melyhez hasonlót Görögországnak egyik Kántonnjában - sem lehetett találni; olyan gyűlölségesekké és utálatosokká lettek ezek, a' musika' megvettéséért, Árkádiának más népei előtt, hogy midőn az Etoliaiakkal esett szerentsétlen hartz után, Lacedémonba (Lakedaimonba) követeket küldöttek, azok, mindenünnen elüzettettek, sőt a' Matiné-béliek, azoknak elüzettetéssek után, magokat bizonyos áldozatokkal, bútsú (processio)-járással, 's egyéb vallásos ceremóniák által igyekeztek megtisztítani.

Lacedémonban is, sőt Görögországnak majd minden Tartományjaiban, fellelte nagy tökéletességre ment volt a'

musika; mennél-nagyobb tökéletességre ment valaki benne; annál-nagyobb volt annak betsültetése és megkülönböztetése; gyalázat volt azt nem tudni, akármi (más érdemek mellett is. Ezeket látván Sokrates, maga is musika-szeréken (Instrumentum) tudott játszodni élete vége-felé.

A' Krétaiak, Lacedémoniak, Arkádiaiak 'sat. mindenkor flóták' és hóboák' (hautbois) hangjánál ütköztek-meg; a' Lacedémoniak olyan magass ponton állottak a' musikában (mint szintén egyebekben is), hogy a' trombitát, mely az ő' fiuon hallásokot sértette, számkivetették. Plutarchus azt jegyzi-meg róllak, hogy azt azért tselekedték, mivel' már vitézi bátorságjok olyan magossan állott, hogy nem volt többé szüksége, azt-ébresztő és emelő műszerekre, a' millyen, például, a' trombita 'sat.; hanem, olyanokra, mellyek azt mérsékeljék és szelidítsék, mint pl. a' flóta 'sat. Ezeknek nyomdokain, a' Rómiaiak is felette nagy tökéletességre mentek volt a' musikában, tántzban és költésben (poësis). Én, tökéletesen hiszem, értem és érzem, hogy a' Görögök és Rómiaiak' olyan magass pontra lett emelkedésének, a' musika volt fő szegeletköve; a' ki ezt tagadja, azt bizonyítja-meg, hogy a' musikát nem esméri, és annak hathatós, bájoló, és szívet nemesítő erejét soha-sem érezte.

A' musikával szoross egybe köttetésben volt a' tántz, mely által a' test' ügyessége, mely, kivált' a' katonai életre felette szükséges, fejlődött-ki; ezekkel többnyire egybe volt köttetve a' költés-mesterség (poësis), melynek egyik ága, t. i. a' Pásztori (Bucolicon), Arkádiában látta-meg a' napot legelsőben. A' Régi-ek musikája és Hármoniája sokkal tökéletesebb volt mint a' miénk; sokkal jobban értették és érezték ők annak hathatós erejét és tzelját, mint mi. Hiteles I-

rók azt erősítik, hogy az Orvosok, bizonyos testi és lelki betegségeket is megtudtak avval gyógyítani. Ananyit, többszöri tapasztalásomból, én is bizonyoson tudok, hogy a' musika gyakran, nem csak lelki, hanem testi szenvedéseimet is enyhítette, könnyebbítette, és darab időkg csak-nem egészen elfelejtette, s mindenkor újja születve tértem attól vissza. A' musikának, különösen pedig az éneknek, a' lélekre, és annak indulatainak hajtogatásáraló hatás befolyását, nem hiszem, hogy egy okos ember is tagadni merné.

A' Lacedémonbéliék tsendes szelid ének közt mentek az ütközetbe, félvén, hogy, tűzők szerfelett fellobbanván, káros vakmerőségre vetemednek. Egykor, a' Messénébéliekkel megütközvén, azok előtt hanyatlani kezdének; de a' híres flótás Tirtéus ezt észre-vévén, elhagyta hirtelen a' lidiai szelidítő musika-nemét, és hirtelen elé-veszi a' lobbantó phrygiáit, (az első lagyító, tsendesítő és szelidítő, a' második ébresztő, lobbantó, és így, lármás musika és ének neme volt) és bátorságokat, mellyet a' lagy ének szinté elaltatott volt, hirtelen felébresztvén, győzodélmeskednek; melyet egyedül a' jóltévő musikának köszönhettek. Bizonyos elgyengült (enervált) Athénébéli Ifjak, egy jó Musika-szerző (Compositrix) leánynál lévén, egy Musikus, a' szomszéd szobában, egy katonai darabot kezd játszodni, melyre az Ifjak olyan dühös-ségbe jövének, hogy a' házi eszközöket az ablakon kezdik kihányani, és a' házat is meg akarják gyújtani; ezt látván a' Musikus, elé-veszen hirtelen, a' Pythagoras tanátságára, ki maga is jelen volt, lidiai szelid énekeket, és ezen, tigrishez hasonló Ifjakat, töstént báránnyokká változtattja. Eppen így járt Empedokles is, a' Pythagoras' híres tanítványa. Ugyanezt tselekedte Timotheus híres Musikus is egy nagy vendégségnél, a' hol maga

Nagy Sándor is jelen volt, úgy-annyira, hogy minden vendég dühösön felszökvé azasztaltól, futni kezdtek fegyverek után; ezt látván Timotheus, hirtelen elő-vészen lidiai szelíd énekeket, és őket letsendesítvén, előbbeni békességes állapotjukba vissza helyhezteti.— Megsírathatatlan és szinte kipótolhatatlan kár, hogy a' Régiek' tökéletes műsika- és ének-nemei, mi-hozzánk legkissebb részben sem jöttek által.

A' most élő műsika, teljességgel nem a' réginek szüleménnyé, hanem merőben új találmány. A' Bayle' Dictionariuma' bizonyítása szerint; feltaláltatott ez, a' 11-dik Században, a' XX-dik János, és VIII-dik Benedek Pápák' idejében, egy Guy Aretin nevű, Benedek-Szerzetes által; a' ki éről egy munkát botsátott-ki 1022-ben, Mikrológus név alatt. De tsak-ugyan a' mi' műsikánk és énekünk is felette béhat a' Lélekre, (külömben a' Hármónikát miért tiltották volna ki Templomainkból?)

Az új műsika' mezejében is voltak és vagynak, ha kevesebben is, olyan Szerzők, kik a' Phrygiaihoz és Lidiaihoz felette közel jártak, vagy talán azt éppen ki is találták, az éneknek azokhoz hasonló következéseit hozván elé. Az ifjú Claudin (le jeune) leghíresebb Szerző az új műsika' mezejében, a' ki 1581-ben III-dik Henrik Frantzia Király alatt élt, egy nevezetes Concertet készített a' Herceg Jojeuse lakadalmára, Phrygiai mód szerint, melynek hallására több vendégek fellobbanván, fegyvert ragadtak, és tele torokkal eskünni kezdettek hogy, valakivel ellene-álhatatlanul meg kell verekedniük; ekkor Claudin elő-vészen egy, Lidiaihoz hasonló tsendes Áriát, melynek hallására a' fellobbant vendégek töstént letsendesedtek, mint annakelőtte voltak. Benedek' Szerzetébőlvaló Don Calmét, Szent Irás-magyarázó, azt jegyzi-meg

ezen munkájában: Hogy IV-dik Henrik Dánus Király, egy híres műikusnak (a' ki azzal kérkedett, hogy ő a' kit akar, eltud altatni, meg tud bosszantani, kínozni, és dühösségbe hozni) tehetségét meg akarván próbálni, olyan dühösségbe jött annak hallására, hogy egynehány udvari emberét tulajdon kezével megölte.

En, magam is voltam szemmel látó tanúja többször, itt Erdélyben is, hogy egy bizonyos Társaságban; egy valaki énekelvén bizonyos éneket (pl. Hunnia' nyög eltiporva 'sat.) egyikét ember úgy fellobbant, hogy, elrikóltván magát, fogait tsikorgatni kezdette; ére, az Éneklő, egy szelíd olasz áriához kezdvén, úgy letsendesedtek, hogy érzékeny könnyek hullottak a' fogtsikorgatók' szeméből.

A' régi műsika, minden kétségen kívül, Ásiában, nem pedig Görögországban születvén: nem tsuda, hogy azt a' Sidók is annyira szerették, tisztelték, és annak olyan sok hasznát vették. Maga a' Szent Irás is úgy adja ezt elé, mint Isteni és természet-felettlaló munkáju mesterséget. Jósfát Király kérvén Elizeus Próféta, hogy néki, a' Mohábiták ellen folytatandó hadnak kimenetelét jóvendőlné-meg és fedezné-fel; a' Próféta Músikust hivat, hogy ő-benne a' jövendőlés' lelkét ébresztené-fel; ére, az Isten' Lelke, úgy-szólván, leszáll, és munkálkodik ő-benné. Ebből is kitettzik, hogy a' műsika egy olyan szép és minden más tudományokat magába-foglaló tökéletes mesterség, melyre maga az Istenség is megelegetéssel tekint alá, és általa, tsudálatos úton és módon munkálkodik az emberi lélekben, a' mint ez, a' Szent Irásnak több helyyeiből kitettzik. A' Saul' betegségét is, melynek az orvosok nem tudtak a' Hármónián kívül, egyéb orvosságot találni, a' Dávid Hárfájának hathatós ereje és munkássága könnyebbítette-meg. Lásd Sz. Chrysostomust és még

bővebben lásd Polybiust és ennek magyarázóját Folárd-ot, Livre 4, Chap. 5. a' 37-dik és következő lapokon.

Polybius látván a' Cynéthébéliek' nyomorult állapotját, hathatósan ajánlotta nekik a' musika' tanulását. — Én is bátorodom annak valódi tanulását, Hazám' minden érdemes fiainak és leányainak, szívből ajánlani, melynek, e-gyebeket elhallgatván, e' következők tsalhatatlan következései és hasznai:—

1.) Egy jó Musikus szegény Magyar Ifjú, a' nem-musikális két Magyarházában is, bizonyosan kapna evvel mindenkor kenyeret, és így, az élelem' forrásai szaporodnának szegény nemzetünkrenézve; és így, azon sok szép fizetést, mellyeket annyi Századokon keresztül idegenek vésznek a' két Magyarházában, Hazafiak kapnák, és boldogulhatnak általa. 2.) Ez által, jó Énekesek és Orgonisták formálódnának, a' mi még sohasem volt Hazánkban. 3.) A' szív' szelídülése, a' férfiúi bátorságra és vitésségre való emelkedés, kedves időöltés, egyéb munkára és tanulásra való alkalmatossá-létel, rosztól való elvonattatás, (kivált' az Ifjúságra-nézve) sat. — tsalhatatlanul kö-vetkeznek a' musika' jómóddal való tanu-lásából. — Kár hogy szégyenljük, Magya-rokúl, musikát tanulni; pedig e' nélkül, sok Századokon keresztül sem érjük-el azon valóságos erköltsi tökéletesedést, mellyet ez által hamar elérhetnénk. — Így teszünk mi a' Kereskedéssel is; pe-dig e' nélkül egy ország-sem lehet gaz-dag és virágzó. — Irtam Nyarádton.

Hazaszerelő Bénéjámín.

Mi egy Írónak legnagyobb akadályja, Hazánkban?

Magas a' cél, melyre egy Írónak törekednie kell; szép a' pálja, mely néki nyílt-fel. Hábj! de hányszor nem lessz

képtelenebb a' dicső cél' elérése a' Per-petuum-Mobilenál? hányszor válik a' vi-rágos pálya szűrös tövissekkel 's darabos göröngyökkel rakott ösvénnyé? "A' gyer-tya nem azért gyújtatik meg, hogy vé-ka alá rejtessék, hanem hogy mindennek, ki az házban van, világoljon; amaz égből szállott, emberek' nagy Tanítójának is-teni szavai ezek: Minden tartozik hát a' hazának szolgálni úgy és annyit, a' meny-nyire készségei engedik; ez, fegyverrel a' tsatában, az, fejjel 's Cátói lélekkel az ítélszékben; ez, kapával a' földmivelés-ben, az, tollal a' tsinosb-ízlés' terjesz-tésében. Lefekünni, felkelni, here-mód-ra átnyújtózni 's átsorogni a' napot, nem patriotismus. Az ily' fiút méltán nem es-mérhetné a' haza önn gyermekjének, 's mint a' száraz ágat úgy kellene ötlet le-mettzeni a' köz-jó' virító törökéről, ne-hogy a' többi zöld lombokat is eldíz-teleníttse.

Itt, az írókról akarok néhány szót szölli, kikre-nézve a' serkentések, buz-dítások, eddig-elő, tsak-nem feleslege-sek valának, most-sem szűnik-meg min-den újságlevél, közelebből ezen a' Ha-za' jobbjai előtt is kedvességet nyert Nem-zeti Társalkodó, hívni és ösztönözni ö-ket a' dolgozásra. Még is, honnan van az, hogy tudományi műveltségünkben oly' laj-hár-módra haladunk? hogy a' művészi tökélyre juthatásunk még-eddig tsak pium desiderium vala? honnan van, hogy nem-zetünk még, oly' és annyi jelesekkel, mint a' német és más külföld, nem ditseked-hetik? Talán nints esze a' Magyarinak, 's a' végzés ötlet tsak kardforgatásra, be-tyárságra, koppók' 's lovak' mustrálására, kártya keverésre, dorbézolásra kárhóztatá?

— Nem — —! Botsánat Nemzetem, te hatalmas Árpád' ivadékja! Téged meg-bántani szentségtelen vakmerőség lenne. Nem magad vagy az oka, hogy fíjaid a' kór' szellemének, a' hiúságnak, annyira

tömjéneznek; annak sem, hogy írónk oly ritkák, mint a' fehér hollók, 's azok is győzhetetlen akadályokkal küszdenek.

Megkötözött szárnyakkal, a' mérész reptü sas sem repülhet a' magas áther' fellegein túl; 's hát az író, lebilintelt gondolatokkal, miként haladhasson előre? Egy írónak ha a' nemzet' jeleshjei közt méltán akar tsillogni, készület, idő és tehetség kell; e' három nélkül olyan ő, mint a' méts olaj és fény nélkül. 'S fájdalom! Íróink, nagy részént, érzik e' híjjánt, 's innen van, hogy a' legerényebb igyekezet is eltsügged, a' leglángolóbb tűz is ki alszik, 's a' legketsegtetőbb remény is szappan buborékként pattan-szét közöttünk.

Még-is, hogy ne láttassunk bémegnyitás nélkül szóllani, végyük rendre ezeket. Azt mondók, hogy egy nemzeti jeles írónak —

1) Készület kell. Kész tudóssá, még senki sem született. Igyekezet, munkás szorgalom, lankadatlan iparkodás nélkül senki sem képes tudományt szerezni, még privilégizált seni sem. Nem elég pedig az iskolai Systemákat tudni; azok, tsak keskeny korlátok közzé szorítják az értelmet. Tagasabb mezőre van szüksége az írónak, hol a' legkissebb virágszált sem szabad neki vizsgálát vagy legalább nézés nélkül hagyui. A' mellett, hogy az iskolában gyűjtött tudományi eszméret híjjános, 's többnyire felszeg szokott lenni; megeshetik az is, hogy némely Professorától beszívott balvélemények is bilintselik-le az onnan kikelő ifjú képzeiteit; 's ha ő ezekhez makatsúl ragaszkodik, nevetséges pedánt (széllé-béllelt) lessz a' mívelt lelküek' sorában. De miként is lehetne iskoláinkban elegendő izlést kapni a' szép 's jó eránt, midőn ott kilentz-tíz évnvi időszakon keresztül tanulóink tsak a' néhai Róma' nyelvével kínoztatnak, 's Alvarus, Molnár,

Cellárius gramatikai régulái annyira meg-rögzödnek a' fiatal főben, hogy miattok egyéb hasznos, 's az életre inkább megkívántató esméretek, oda, vagy soha vagy igen későre férkezhetnek-bé. 'S voltam oly' társaságban is, hol már érett eszű férfiak némely grammatikai fonákságok 's constructiok felett egész tűzből disputálni nem átallották. Távól légyen, hogy a' deák nyelv' haszna 's érdeme ellen szóljak, ennek tudását sok itt elhalgatandó környülmények oly' elkerülhetetlen szükségessé tevék hazánkban, hogy az ő' nyüjjeiből a' Magyar húsz-harincz generatiokon túl sem fog kiszabadúlni. Tsak anynyit akarok itt mondani, hogy a' csupa iskolai culturával senki is az írói pályára fel nem léphet úgy, hogy a' nemzet tapsait megérdemelhesse. Egy jeles író készületére kettőztetett privát-szorgalom kívántatik, mely által ő' a' régi és új idők' nagy lelkeivel társalkodhassék, azoknak munkáiból izlést, érzést, képzeteket (ideákat), világesméretet szívhasson magának. Szükséges továbbá, hogy az európai míveltebb nemzetek' nyelvét literatúráját sajátjává tegye, hogy láthassa hol állunk mi, hol ők? 's mikor leszünk parallellában vellek? Szükséges, hogy utazásokat tegyen, ha a' külföldön nem is, legalább benn a' hazában, hogy ne csak könyvekből tudja, hanem önn-szemeivel is lássa annak nevezetességeit. Szükséges, hogy a' Haza 's még a' Külföld' Jelesebbjeivel is levelezésben, correspondentiában álljon, mert a' barátságos kritikák által inkább serkentetik, ébresztetik az előmenetelre, igazittatik botlásáiban, mint a' csípős Recensiok által. Szükséges az Újságoknak, Tudományos heti és hónapos írásoknak szorgalmas olvasása, ezekből láthatja előmentünket vagy hátra maradásunkat. Ily' készülettel fellépett író t bizonyosan betsúlni fogja a' Nemzet, 's nem lessz idő, mely nevéi elhal-

ni bagyja. De, valjon tehet-é ily' készü-
letet egy Magyar Író?

2) Az Írónak "időre" van szük-
sége. Nem értem itt az időn a' nonum
prematur in annum-ot; ennél rosszabb
maximát a' Scholasticusok' vas századjá-
ban sem lehetne képzeln. A' hitvány mun-
kát ezerekedig is híjjába tartod tárodban,
a' rajta lévő szű-jukak derekabbá nem
fogják tenni. Az írónak egy, minden gon-
doktól ment csendes idő kívántatik, mely-
ben ő egyéb akadémoktól független' mun-
kálódhassék. Ne vonják-el őtet az élet
gondjai, hivatala, sanyarú terhei attól,
hogy néhány órákat naponként lelke' ne-
mesb vágyjainak kielégítésére szentelhes-
sen. A' kinek a' dolgozásra elegendendő
's alkalmas ideje van, csak az ajándé-
kozhat-meg bennünket tökéletesen és ma-
radandó Munkákkal. De a' terhes fogla-
latosságoktól lopott mákszemnyi időben
írt munka, mi csuda, ha a' tökély' bé-
lyegjeivel nincs megstempelve? Soknak
lenne talantoma az írásra, még pedig szé-
pet 's közkedvességre méltót adhatna, ha
ideje lenne, de ez nincs, 's így az esmé-
retlenség' homályjaiba temetkezni kén-
telen, hol ezer gondoktól izzadva dolgo-
zik csak azért, hogy valahogy tengethesse
életét. A' magas, nagy és szép gondola-
tok, távol a' világ' zajgó lármáitól, csak
egy csendes helyen támodhatnak-fel a'
lélekben, hol ideje van fántáziáját szárny-
ra bocsátani. Az ily' édes pillantatok-
ban szent lelkesedést ad belé a' Génius,
hogy újj idéákat teremthessen, mellyek-
kel az esméretetek' tárházát nemzete közt
gazdagíthassa. Önként jönn már e' kér-
dés: van-é egy Magyar Írónak elég ideje?

3) Legelkerülhetetlenebb' szüksége
az írónak, a' "tehetség." Ez, kétféle:
lelki és testi, vagy filozofiai terminolo-
gia szerént, ideális és realis. Lelki tehe-
tség, ész, értelem, okosság, józan ítélet
nélkül, hogy senki is író nem lehet, az

magában érthető (tu nihil invitā —
Minervá). 'S a' ki egyszer tollat mer fog-
ni kezébe, már áról előre feltesszük, hogy
szép lelki tulajdonokkal díszes. Azonban
hasztalan lakik valakiben plátói lélek, ha
nints tehetsége annak sugallására figyel-
mezni. A' képzet' legszebb álmái, az ér-
zések' legédesb' harmóniája zavarba jö-
nek, ha ama' hatalmas talisman, a' pénz,
nem ad nekik állandóságot. Ha nints szo-
rongattatása az írónak az 'élelem' meg-
szerzésére, a' mindennapi szükségek' pótlá-
sára megkívántató gondoktól, ha nem
szédül feje a' házi bajok' másasújjától;
hanem, szabadon fellenghet ideál-világá-
ban: akkor bizonyosan nem fogja meg-
csalni várakozásunkat, lelke mindég na-
gyot fog szülni, 's az érdem' ditső bo-
rostyánja viruland derült homlokán. Tsak
úgy tehet az író elegendő készületet, csak
úgy nyer elegendő időt magának az í-
rásra, ha nem görbed az inség' vas igá-
ja alá, hanem, szabadon mozog körében,
's ha az aranykorban nem is, legalább az
ezüst' bődög szakában kényyre élhet.
Egy Voltaire, többet írt két száz darab-
nál, mellyekben a' könnyű élet' voná-
sai eleven színekkel ragyoglanak; valjon
úgy és annyit írhasson-é, ha Ferney' U-
ra nem lett volna? Látjuk Rousseau-t
remeteségében Paradoxumokkal vesző-
ni, 's az emberiségre azért irigykedni,
miért van miveltsége? 's innen oktalan
állatokká akarja átváltoztatni az embe-
reket, hogy magok közzül minden tudo-
mányt számkivetve az erőkkel koszorú-
zott hérczeken vadak módjára ezelleng-
jenek. Imé mily' nagy befolyással van az
írók' gondolkozásában az életmód! Szük-
séges az erszénybeli jóllétel az írónak a-
zért is, hogy, így szervezheti-meg magá-
nak a' jobb könyveket, időszaki írásokat,
így lehet össze köttetésben más tudósok-
kal, így haladhat elő az idő' lelkével.
Bír-é már egy Magyar Író ily' tehetséggel?

Mind-a'-három kérdésre bal hónaljunk alá téve kezeinket, csak ezt felelhetjük: "nem!" Nints a' Magyar Írók' nagyobb részének illendő készüllete a' szép pályára, nints elegendő ideje azt helybehagyólag futni, 's fájdalom, nincs tehetősége azt tenni, a' mire belső sugallásai ösztönözik! Akarmely'-jeles-talentommal, bár lángésszel is szülessék valaki, ha nincs mezeje azt kimutatni, esméretlen fog elhanyagolni, mint egy pásztor az erdők' rengetegjeiben. Próbáljuk-meg bár egy honni tudósnak életét leírni, 's úgy találjuk, hogy mint egy tsalánbokortól elfedett viola senkitől észre sem vétetve vénül-el. Midőn kikél iskoláiból, legelső gondja oly' hivatalra törekedni minden erővel, melyben megélhessen, 's ezen kenyérkereső tudományok végre, minden más szépnek és hasznosnak, a' mivel' tán több behatással foljhatott volna-bé a' haza'javára, tsíróját előlik lelkében. Hivatalba lép; ez szokás szerént, alig hozza-bé a' mindennapit, 's még is ezer terhet vét nyakába, mely miatt alig pillanthat-fel a' szeledebb izlés' egére. Így lejéand osztán, hogy az, a' ki szerencsésb környülményekben sok nagyot és felségest szülhetett, 's a' miveltség' látkörén napként ragyoghatott volna, majd a' bús feleltség' éjjebe temettetik, 's szépért laugoló lelke a' nyomtasztó szükség' inségeitől eltompíttatva, végre egy buta nem-érzésbe süljed. Szerentsétlen sorsa sok Íróinknak!

A' nemzet' miveltségét csak a' jeles, derék honni írók eszközölhetik. Ők osztalhatják-el a' setétet látkörünkről, ők lebbenthetik-el a' tudatlanság' 's babona' fátyolát szemeinkről. De hát tehetik-é ezt ily'-forma környülményekben? Németországban, a' Britannus Birodalomban 's más külföldi nemzeteknél drágán veszik-meg a' könyvárosok az írók' kézírását, 's ezenkívül, ha a' munka kapós, szép honorariummal tisztelik-meg őket; ott'hát

az író, ha nincs is egyéb keresete, a' csupa írásból élélhet. De nállunk a' könyvírás-tán soha élet fenntartó professióvá nem fog valni! 'S vajha ezen állatásom igaz ne lenne! (egy álló feltétel alatt, igaz; annak változhatása által, nem igaz).

Legnagyobb akadályja tehát íróinknak a' "szegénység", 's e' szóban van megfejtve azon Probléma: miért oly' kevesek, 's oly' erőtlének íróink!

Köz panasz hazánkban, hogy mindenféle nagyon erőtvett a' szegénység, de egyféle emberek sem érzik oly' fájdalmasan ennek vérzését, mint az írók, szegények! Valjon miként lehetne ezen akadályt elhárítani, 's ez által előmentünk-et eszközölni? Plánumot adni ily' visketeges tárgyban nem érzem magam' elég erősnek. Egy gondolat ugyan jutott eszembe, — ha köz-költségen egy ház építtetnék az 'Ország' legöltösb városában, talán még jobb lenne falun közel a' fő Városhoz, 's abban a' szegény írók az Ország' költségén vagy ezen célra össze-tett tőkepenz' kamatjából tartatnának. Ott osztán nem lenne nekik egyéb gondjok a' legszebb 's legderékabb munkák' készítésével: nem kellene, hogy a' hasznak ezen kérelhetetlen Despotának rabjai légyenek, 's ennek mai és hólnapi élelméről gondoskodjanak. Természet szerént csupán csak a' legérdemesebbek vétetnének-fel ezen intézetbe. Egy jól elrendelt könyvtárt ezen írók' Seminariumahoz ragasztani éppen szükséges lenne, 's annak számára minden nevezetesebb Tudós Újságokat Journalokat jaratni. Megvallom, hogy ezen idea inkább csak a' Plató' képzelt Respublicájában lehetne talán realizálható. Azonban, miért ne lehetne úgy a' Tudósoknak egy házat építeni, mint a' Bolondoknak? 's valjon több jussok van-é ezeknek az országos táplálás' kívánására, mint azoknak?

Hazám Nagyjai, Gazdagjai! titeket

helyhetett a ' sors oly' állapotba, hogy a' szegény írók' szomorú sorsát szívetekre vehetitek, 's azon könnyíthettek is. A' Haza szól hozzátok, tölletek várva böl-dogulását, ne légyetek siketek szavaira, mert Ő néktek is édes anyátok. Azon jők-nak, mellyeket tőle 's henne vésztek, bár ezered' részét fordítsátok a' szegénység-gel küszködő írók' felsegítésére, ezért leg-alább még a' késői maradék' szíve is há-lát ömledezend előtökbe, midőn azt, hogy milliókat fetséreltek-el a' hiúság' öröme-ire, a' világ nektek tsak gúnyal fizeti vissza. Legalább bár mindenitek, kire ked-vezőleg mosolyog a' szerentse, egy-egy író-t végyen kegyes védje alá, így is sok lejénd mentve az inség' örvényjéből! — a' Haza' soha meg nem betsúlhető nagy hasznával.

Fogarasi János.

MAGYAR- NYELVNYOMOZÓ

Kár-é vagy Haszon — a' nyelvnek, ha a' Nvti. Társalkodóba szánt Értekezés' Szerzője azt kívánja, hogy az ő' Munkáján a' Redactio, a' helyes írásra-nézve, semmit-se változtasson?

Mint hogy ezen Kérdésre, a' tökéletes Felelet szinte elvégezhetetlen, most tsak egy fontos példával kezdünk reá, argumentumok nélkül, meg-felelni, itt is pedig némely részben, a' dialectus' akadájja miatt, tsak hypothetice. — Egy, a' kezünk alá vett Munkátskájából ítéelve, valódi Tudós Anonymus, küld hozzánk valahon-nan egy Mystificatiót, némely tekergő Lelkek-ről és egy quasi-recensiót, Scotts.Walternek egy nem régi Munkájáról (Társalkodó, Nro. 12), 's két Erdemes Követe által azt izeni, hogy raj-ta semmit-se változtassunk; melynél egyegy terhesebb commissió, typographiae Correctornak, azért nem lehet, mert az eredeti írásban min-den szót sőt szótagnot (syllabát) hal-újjal mu-tatva, meg kell nézni, jobb kézzel pedig írni kell.

Hogy jó

tagadom	állítom
Anglus	Ánglus
állítja	állítja
némelykór	némelykor
egészen	egésszen
sírjaik	sírjaik
hórdozni	hordozni
kísértetek	kísértetek
kényes	kényes
igazgatásu	igazgatásu
Nápoléon	Napoleon
historia	história
írója	írója
melyek	mellyek
oly'	oly'
bizonyította	bizonyította
egygyes	egygyes
szépi	szépi
lelkesítés	lelkesítés
haszonvehetetlen	hasznavehetetlen
írónak	írónak
szorította	szorította
szaguldozzék	szaguldozzék v.-zon
javasolya	javasolja
utánna járásnak	utánna-járásnak
megkiván	megkiván
birodalomnak	birodalomnak
távolság	távolság
írása	írása
naiyete	naiyete
hól	hol
xenofon	xenophon v. ksenophon
félínk	félénk
szelyelfölyt	széjjelfölyt
gyakron	gyakran
mindenkór	mindenkor
rajzólnak	rajzolnak
indítanak	indítanak
vonásokhoz	vonásokhoz
közül	közül
győzedelmes	győzedelmes
ilyen	ilyen
ához	ahhoz
folytatni	foljtatni
pusztulást	pusztulást
olyan	ollyan
indulat	indulat
inaccuration-irregularité,	inexactitude, manque de précision.

Azon eredeti írásban elő-forduló némely szók itt következnek két formában, mellyeknek orthographiájáról a' redactio így ítel: —